Laužam mītus par algām Lietuvā – salīdzinām darbaspēka atalgojuma nodokļu slogu Baltijā

Vita Sakne, Direktore, Nodokļu konsultāciju nodaļa, PwC Latvia
Madara Hmeļevska. Projektu vadītāja, Nodokļu konsultāciju nodaļa, PwC LatviaViktorija Volta, Projektu vadītāja, Nodokļu konsultāciju nodaļa, PwC Latvia

Atalgojums ir viens no būtiskākajiem jautājumiem gan darbiniekiem, gan darba devējiem. Darbiniekus interesē summa, kas katru mēnesi ienāk bankas kontā, savukārt darba devējam ir svarīgas kopējās izmaksas, kas rodas, nodrošinot atalgojumu. Publiskajā telpā sastopamie darbaspēka nodokļu salīdzinājumi Baltijas valstu kontekstā ne vienmēr sniedz pilnīgu priekšstatu par faktisko situāciju, jo aprēķina rezultāts var būtiski mainīties atkarībā no tā, vai salīdzinām algu pirms vai pēc nodokļu nomaksas, kā arī darba devēja kopējās izmaksas. Šeit der atgādināt, ka bruto alga ir atalgojums pirms darbinieka nodokļu nomaksas, neto alga ir summa, ko darbinieks saņem savā bankas kontā, bet darba devēja kopējās izmaksas ietver gan bruto algu, gan darba devēja veiktās obligātās iemaksas.

Lai novērtētu Latvijas pozīciju Baltijas mērogā, salīdzinājām darbaspēka nodokļus Latvijā, Lietuvā un Igaunijā no abiem skatpunktiem, proti, veicot aprēķinus gan atbilstoši vienādai bruto atlīdzībai Baltijas valstīs, gan vienādai neto atlīdzībai Baltijas valstīs. Aprēķinos izmantota 3 000 eiro bruto mēnešalga, kā arī tai atbilstošā Latvijas neto alga aptuveni 2 141 eiro apmērā. Jāatzīmē, ka aprēķinos aplūkota situācija, kurā darbinieks ir attiecīgās valsts nodokļu rezidents un viņam ir viens darba devējs.

Ko parāda bruto algas salīdzinājums?

Veicot salīdzinājumu atbilstoši vienotai 3 000 eiro bruto algai, sākotnēji varētu šķist, ka nodokļu sistēmas ir viegli sarindojamas no darba devējam izdevīgākās līdz dārgākajai. Tomēr, vai viss ir tik viennozīmīgi? Ja visās trīs Baltijas valstīs darbiniekam noteikta vienāda 3 000 eiro bruto alga, darba devēja kopējās izmaksas būtiski atšķiras. Atšķiras arī naudas summa, kas nonāk darbinieka kontā, un Lietuvas darbinieks ir neizdevīgākā pozīcijā salīdzinājumā ar Latvijas darbinieku.

Atbilstoši salīdzinājumam darba devēja kopējās izmaksas ir aptuveni 3 053 eiro Lietuvā, 3 708 eiro Latvijā un 4 014 eiro Igaunijā. Tādējādi Latvija darba devēja tiešo izmaksu ziņā ierindojas starp pārējām Baltijas valstīm: izmaksas ir par aptuveni 655 eiro augstākas nekā Lietuvā, bet par 306 eiro zemākas nekā Igaunijā.

Savukārt darbinieka saņemtā neto alga šajā pašā piemērā visaugstākā ir Igaunijā – aptuveni 2 457 eiro; Latvijā tā ir aptuveni 2 141 eiro, savukārt Lietuvā – 1 815 eiro. Tātad Igaunijā darbinieks darba devējam izmaksā visvairāk, taču arī pats darbinieks saņem vislielāko neto atlīdzību. Latvija abos rādītājos atrodas starp kaimiņvalstīm. Skaitliskā izteiksmē pie vienāda bruto atalgojuma 3 000 eiro apmērā darbinieks Latvijā saņem par 316 eiro mazāk nekā Igaunijas darbinieks, bet par 326 eiro vairāk nekā Lietuvas darbinieks.

Atšķirības galvenokārt rada tas, kurš katrā valstī sedz lielāku sociālo iemaksu daļu: darba devējs vai darbinieks. Lietuvā lielāks slogs ir darbiniekam: darba devēja sociālo iemaksu likme šajā piemērā ir 1,77 %, bet no darbinieka bruto algas sociālajās un veselības apdrošināšanas iemaksās tiek ieturēti 19,5 %. Igaunijā situācija ir pretēja: darba devēja maksājumi sasniedz 33,8 % no bruto algas, bet darbinieka obligātā iemaksa šajā piemērā ir 1,6%. Latvija atrodas pa vidu: darba devēja sociālo iemaksu likme ir 23,59 %, bet darbinieka daļa – 10,5 %.

Līdz ar to zemākas darba devēja izmaksas Lietuvā nenozīmē, ka arī darbinieks Lietuvā saņem lielāku neto algu – tieši otrādi: Lietuvā lielāka obligāto iemaksu daļa tiek ieturēta no darbinieka, un izdevīgākā pozīcijā ir darba devējs. Kopumā bruto algas salīdzinājums parāda atšķirīgu ainu darba devējam un darbiniekam – Igaunijā darba devēja izmaksas ir visaugstākās, taču arī darbinieka neto alga ir vislielākā. Tāpēc darbaspēka izmaksu salīdzinājumā ir būtiski ņemt vērā abas perspektīvas: gan to, cik darbinieks izmaksā darba devējam, gan to, cik viņš faktiski saņem.

Ko parāda neto algas salīdzinājums?

Neto algas salīdzinājums nemaina summu, ko darbinieks saņem savā bankas kontā. Tas vairāk norāda uz kopējo nodokļu slogu

atalgojumam, un Latvijā tas nedaudz pārsniedz Lietuvas nodokļu slogu.

Lai darbinieks katrā no Baltijas valstīm saņemtu 2 141 eiro neto algu, darba devēja kopējās izmaksas Igaunijā būtu aptuveni 3 463 eiro, Lietuvā – 3 601 eiro, bet Latvijā – 3 708 eiro.

Šajā salīdzinājumā Latvija ir dārgākā no trim valstīm, taču atšķirība ir mazāka, nekā varētu šķist, salīdzinot tikai nodokļu nominālās likmes. Latvijas darba devēja izmaksas ir aptuveni par 3 % lielākas nekā Lietuvā un par 7 % lielākas nekā Igaunijā. Tādējādi starpība starp lielākajām un mazākajām kopējām darba devēja izmaksām ir aptuveni 245 eiro mēnesī uz vienu darbinieku.

Šis rezultāts ir nozīmīgs diskusijā par Latvijas darbaspēka nodokļu konkurētspēju. Lai gan vienādas neto algas gadījumā Latvija no darba devēja perspektīvas nepiedāvā vismazākās tiešās izmaksas, faktiskā starpība analizētajā atalgojuma līmenī ir ievērojami mazāka, nekā liecina tikai darba devēja sociālo iemaksu likmju salīdzinājums.

Igaunijas priekšrocību vienādas neto algas salīdzinājumā palīdz izskaidrot 700 eiro mēneša neapliekamais minimums (Latvijā 2026. gadā tas ir 550 eiro, bet 2027. gadā būs 570 eiro) un salīdzinoši nelielā obligātā iemaksa, kas tiek ieturēta no darbinieka algas. Tādēļ vienādas neto algas nodrošināšanai Igaunijā nepieciešama mazāk bruto alga nekā Latvijā, neskatoties uz to, ka darba devēja sociālās iemaksas Igaunijā ir augstākas nekā Latvijā.

Lietuvā vienādas neto algas nodrošināšanai nepieciešama lielāka bruto alga nekā Latvijā, proti, 3 538 eiro, jo būtiska sociālo iemaksu daļa tiek ieturēta no darbinieka algas un analizētajā ienākumu līmenī neapliekamais minimums netiek piemērots. Tomēr zemā darba devēja sociālo iemaksu likme ļauj saglabāt uzņēmuma kopējās izmaksas nedaudz zemākas nekā Latvijā.

Tātad, nodrošinot darbiniekam vienādu neto algu, šajā piemērā darba devēja kopējās izmaksas ir viszemākās Igaunijā, tai seko

Lietuva, bet visaugstākās tās ir Latvijā. Salīdzinājums parāda, ka zemāka darba devēja sociālo iemaksu likme pati par sevi vēl nenozīmē zemākās kopējās darbaspēka izmaksas.

Aspekti, kuri var būtiski ietekmēt atšķirības starp valstīm

Lietuvas aprēķinā pieņemts, ka darbinieks nepiedalās brīvprātīgajā otrā pensiju līmeņa shēmā, kas palielinātu darbinieka iemaksas vēl par 3 %. Tāpat izmantotā 1,77 % darba devēja sociālo iemaksu likme attiecas uz standarta beztermiņa darba līgumu. Terminēta darba līguma gadījumā darba devēja likme var būt 2,49 %.

No 2026.gada Lietuvā darba ienākumam ir mainījušās piemērojamās progresīvāss iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes. Analizētā 3 000 eiro bruto mēnešalga ietilpst 20 % likmes piemērošanas diapazonā, taču augstākiem ienākumiem gada griezumā var tikt piemērota 25 % vai 32 % likme. Tāpēc augstāku darbinieka ienākumu gadījumā šā salīdzinājuma rezultāts var būtiski atšķirties.

Līdzīgs secinājums attiecināms arī uz sociālo iemaksu griestiem Lietuvā. 2026. gadā sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek piemērotas līdz 60 valsts vidējo mēnešalgu apmēram jeb 138 729 eiro gadā. Virs šā sliekšņa attiecīgās darbinieka un darba devēja sociālās iemaksas vairs netiek piemērotas, bet 6,98 % obligātajai veselības apdrošināšanas iemaksai griestu nav.

Igaunijas aprēķinā nav ietvertas darbinieka otrā pensiju līmeņa iemaksas. Ja darbinieks ir pievienojies šai sistēmai, no bruto algas var tikt ieturēti papildu 2 %, 4 % vai 6 %, kas samazinātu neto algu vai palielinātu darba devēja izmaksas, ja mērķis būtu saglabāt noteiktu neto atalgojumu.

Apkopojot iepriekš minēto, jāsecina, ka aprēķina rezultāts ir atkarīgs gan no salīdzinājumam izvēlētā atalgojuma līmeņa, gan no darbinieka individuālās situācijas. Atšķirības sociālās apdrošināšanas iemaksās, piemērojamajos nodokļu atvieglojumos individuālā līmenī ir nozīmīgas, vērtējot darbaspēka izmaksas Baltijā, un var mainīt salīdzinājuma rezultātu. Tādēļ aplūkotais

salīdzinājums ilustrē konkrētu atalgojuma scenāriju un nav automātiski attiecināms uz plašāku darbinieku loku.

Ko tas nozīmē darba devējiem?

Salīdzinājums parāda, ka nav vienas atbildes uz jautājumu, kurā Baltijas valstī darbinieka nodarbināšana darba devējam izmaksā vismazāk. Pie vienādas bruto algas zemākās darba devēja izmaksas ir Lietuvā, savukārt lielāko neto algu darbinieks saņem Igaunijā; Latvija abos rādītājos atrodas starp kaimiņvalstīm. Ja mērķis ir salīdzināt neto atalgojumu, Latvijas kopējās darba devēja izmaksas ir augstākas, tomēr starpība salīdzinājumā ar Lietuvu un Igauniju ir salīdzinoši neliela. Līdz ar to, vērtējot darbaspēka nodokļu slogu, izšķiroša ir tieši salīdzināmā mērvienība – bruto alga, neto alga vai kopējās izmaksas –, nevis tikai nominālās likmes.

Uzņēmumiem, kuri apsver paplašināšanos Baltijas reģionā, šī analīze var sniegt sākotnēju priekšstatu par darbaspēka nodokļu sloga atšķirībām. Tomēr praksē salīdzinājums būtu jāuztver tikai kā viens no vairākiem faktoriem, kas var ietekmēt lēmumu par darbības vietu un investīcijām konkrētajā valstī. Būtiska nozīme ir arī tam, kur uzņēmums faktiski plāno veikt lielāko daļu saimnieciskās darbības (jāņem vērā potenciālais funkciju sadalījums, personāla struktūra un izaugsmes plāni), kā arī citiem ar nodarbinātību saistītiem nosacījumiem